

Avalent>Kohtumenetlused>Tsiivilasjad>Tõendite kogumine

Juhime tähelepanu sellele, et käesoleva lehekülje [de](#) originaalkeelset versiooni on hiljuti muudetud. Valitud keeleversiooni meie töötajad parajasti tõlgivad.

Järgmised keeleversioonid on juba tõlgitud.

Swipe to change

inglise keel**Tõendite kogumine**

Austria

1 Tõendamiskohustus**1.1 Millised on tõendamiskohustust reguleerivad normid?**

Põhimõtteliselt on iga menetlusosaline kohustatud loetlema kõik tema avaldust põhjendavad faktilised väited (asjaolude kirjeldamise kohustus – *Behauptungslast*) ja esitama asjakohased tõendid (Austria tsiviilkohtumenetluse seadustiku (*Zivilprozessordnung – ZPO*) paragrahvi 226 lõige 1 ja paragrahvi 239 lõige 1). Kui juhtumi asjaolud jäävad ebaselgeks (n-õ *non liquet*-olukord), peab kohus siiski tegema otsuse. Sellisel juhul tulevad mängu tõendamiskohustust käsitlevad õigusnormid. Igal poolel on tõendamiskohustus eesmärgiga tagada, et on täidetud kõik tema jaoks soodsate õigusnormide tingimused. Tavapäraselt peavad hagejad esitama kõik oma hagi toetavad asjaolud ja kostjad peavad esitama kõik oma vastuväiteid toetavad asjaolud. Hageja on samuti kohustatud tõendama menetlusnõuete täitmist.

1.2 Kas on olemas normid, mille alusel on teatavad asjaolud tõendamiskohustusest vabastatud? Millistel juhtudel? Kas tõenditega on võimalik konkreetne õiguslik eeldus ümber lükata?

Kohtuotsuse tegemiseks olulised asjaolud peavad olema tõendatud, välja arvatud juhul, kui nendega seoses ei ole vaja tõendeid esitada. Tõendama ei pea omaks võetud asjaolusid (tsiviilkohtumenetluse seadustiku paragrahvid 266 ja 267), ilmseid asjaolusid (tsiviilkohtumenetluse seadustiku paragrahv 269) või selliseid asjaolusid, mille suhtes kehtib õiguslik eeldus (tsiviilkohtumenetluse seadustiku paragrahv 270).

Omaks võetud asjaolu on selline asjaolu, mida pool aktsepteerib kui vastaspoole tõest väidet. Kohus peab põhimõtteliselt omaks võetud asjaolusid aktsepteerima ja tegema oma otsuse neid täiendavalt uurimata.

Asjaolu on ilmne siis, kui tegemist on üldteada faktiga (s.t see on igal ajal teada või raskusteta mõistetav suurele arvule inimestele) või kohtule teada faktiga (asja arutav kohus on asjaolust teadlik oma ametlike järelduste põhjal või ilmneb asjaolu selgelt dokumentidest).

Kohus peab ilmseid asjaolusid oma otsuse tegemisel automaatselt (*ex officio*) arvesse võtma; neid asjaolusid ei ole vaja ei kirjeldada ega tõendada.

Õiguslik eeldus tuleneb otse õigusaktist ja selle puhul on tõendamiskohustus ümber pööratud. Sellisest eeldusest kasu saava poole vastaspool peab esitama vastupidised tõendid. Vastaspoolel tuleb tõendada, et õiguslikust eeldusest olenemata eeldatavat asjaolu või õiguslikku olukorda ei eksisteerinud.

1.3 Kui veendunud peab kohus asjaolus olema, et oma otsus sellele asjaolule rajada?

Kohtumenetluse eesmärk on veenda kohtunikku asjaolu paikapidavuses. Üldiselt öeldes tuleb eeldada n-õ suurt tõenäosust (*hohe Wahrscheinlichkeit*) ning kohtuniku veenmiseks ei ole vaja n-õ absoluutset kindlust (*absolute Gewissheit*).

Tõendamisstandardi tasemed on määratud kindlaks õigusaktidega või kohtupraktikaga ja need ulatuvad n-õ ülekaalukast tõenäosusest (*überwiegende Wahrscheinlichkeit*) n-õ peaaegu täieliku tõenäosuseni (*an Sicherheit grenzende Wahrscheinlichkeit*). Esimesena nimetatud juhul piisab tsiviilkohtumenetluse seadustiku (paragrahv 274) kohaseks tõendamiseks eeldusest või sertifikaadist. Emapilgul usutavad (*prima facie*) tõendid võimaldavad samuti kasutada madalamat tõendamisstandardit ja sellistel tõenditel on suur osa kahjunõuete tõendamise seotud raskuste ületamisel. Kui tegemist on tavapärase sündmuste kuluga, mida võib elukogemuse põhjal seostada konkreetse põhjusliku seose või süüga, loetakse need eeldused tõendatuks *prima facie* põhimõtte alusel ka üksikjuhtumite korral.

2 Tõendite kogumine**2.1 Kas tõendite kogumiseks on alati nõutav poole taotlus või võib kohtunik teatavates olukordades koguda tõendeid ka omal algatusel?**

Tõendeid võivad koguda kohtunikud omal algatusel või poole avalduse alusel. Puhtalt uurivat laadi menetluse korral (kui kohus peab juhtumi otsustavad asjaolud tegema kindlaks kohtuniku omal algatusel) ei ole poole avaldus vajalik. Austria tsiviilkohtumenetluse seadustiku kohase tavapärase menetluse korral võib kohtunik omal algatusel koguda mis tahes selliseid tõendeid, mille alusel on tõenäoliselt võimalik selgitada välja sisulised asjaolud (tsiviilkohtumenetluse seadustiku paragrahv 183). Kohtunik võib paluda pooltel esitada dokumentaalseid tõendeid, nõuda kohapealse vaatluse tegemist või anda korralduse tõendite kogumiseks eksperdiarvamuste vormis või poole küsitluse teel. Dokumentaalseid tõendeid võib esitada siiski ainult juhul, kui vähemalt üks pooltest on nendele osutanud, ning dokumentaalseid tõendeid ei ole võimalik esitada või tunnistajaid küsitleda juhul, kui mõlemad pooled on selle vastu. Kõigil muudel juhtudel kogutakse tõendeid ühe poole esitatud vastavasisulise avalduse alusel.

2.2 Millised on järgmised sammud, kui poole taotlus tõendite kogumiseks rahuldatakse?

Põhimõtteliselt kogutakse tõendeid suulisel istungil. Nõ ettevalmistava kohtumise ajal (tsiviilkohtumenetluse seadustiku paragrahv 258) koostavad kohus ning pooled ja/või nende esindajad ühiselt kohtumenetluse ajakava, mis sisaldab ka tõendite kogumise ajakava. Vajaduse korral võib siiski igal ajal korraldada täiendava arutelu menetluse edenemise teemal. Pärast tõendite kogumist arutatakse pooltega selle tulemust (tsiviilkohtumenetluse seadustiku paragrahv 278). Tõendeid peab koguma vahetult see kohtunik, kes asja arutama hakkab. Sõnaselgelt seaduses sätestatud juhtudel võib tõendeid koguda ka vastastikuse õigusabi menetluse raames. Pooled tuleb tõendite kogumiseks kohale kutsuda ja neil on tõendite kogumises osalemiseks erinevad õigused, näiteks õigus esitada küsimusi tunnistajatele ja ekspertidele. Tõendeid kogub alati kohtunik omal algatusel ja põhimõtteliselt isegi siis, kui pooled ei viibi kohal neile edastatud kutsest olenemata.

2.3 Millistel juhtudel võib kohus tagasi lükata poole taotluse koguda tõendeid?

Poole avaldus tõendite saamiseks tuleb tagasi lükata, kui kohus leiab, et see ei ole asjakohane (tsiviilkohtumenetluse seadustiku paragrahvi 275 lõige 1) või kui see on esitatud selleks, et menetlusega viivitada (tsiviilkohtumenetluse seadustiku paragrahvi 178 lõige 2, paragrahv 179 ja paragrahvi 275 lõige 2). Samuti on võimalik seada ajaline piirang sellisele tõendite kogumisele, mille tõttu võidakse menetluses põhjustada viivitusi (tsiviilkohtumenetluse seadustiku paragrahvi 279 lõige 1). Pärast sellise tähtaja möödumist võidakse tõendite kogumise avaldus tagasi lükata. Avaldus võidakse tagasi lükata ka juhul, kui see

ei ole vajalik, sest kohus on asjaolus juba veendunud või asjaolu ei vaja tõendamist või tõendite kogumine on keelatud. Kui tõendite kogumisega kaasnevad kulud (nt seoses eksperdi esitatud tõenditega), tuleb tõendite kogumist taotlenud poolele nõuda ettemakse tegemist. Kui seda summat ei maksta ära ettenähtud tähtaja jooksul, võib tõendeid koguda hiljem üksnes juhul, kui sellega ei põhjustata menetluses viivitusi.

2.4 Millised on tõendamise eri viisid?

Austria tsiviilkohtumenetluse seadustikus on sätestatud viis tavapärasest tõendamisviisi: dokumentaalsed tõendid (paragrahvid 292–319), tunnistajate ütlused (paragrahvid 320–350), eksperdi esitatud tõendid (paragrahvid 351–367), kohtulik vaatlus (paragrahvid 368–370) ja poolte küsitlemine (paragrahvid 371–383). Põhimõtteliselt võib tõendina lubada kasutada mis tahes teabeallikat ja see liigitatakse ühe eespool nimetatud tõendamisviisina vastavalt asjaomase tõendi vormile.

2.5 Millised on tunnistaja ütlustega tõendamise meetodid ja kas need erinevad meetoditest, mida kasutatakse eksperdi arvamusega tõendamisel? Millised on kirjalike tõendite esitamise ja ekspertiaruande/eksperdiarvamuse kohta kehtivad nõuded?

Tunnistajaid küsitatakse individuaalselt ja selle juures ei tohi viibida need tunnistajad, keda küsitatakse hiljem. Sellega välditakse ütluste vastastikust mõjutamist. Kui tunnistajate ütlused on vasturääkivad, võidakse tunnistajaid vastandada. Tunnistajate küsitlemine algab üldiste küsimuste esitamisega, mille eesmärk on teha kindlaks, kas võib olla mis tahes põhjusi, miks tunnistaja tuleks ütluste andmisest kõrvaldada, kas tunnistajal on õigus ütlusi mitte anda või kas on asjaolusid, mis ei võimalda tal anda vannet. Kui tunnistajat on hoiatatud, et ta peab rääkima ainult tõtt, ning teda on teavitatud sellest, millised on kriminaalõigusest tulenevad tagajärjed valeütluste andmise korral, alustatakse tunnistaja tegelikku küsitlemist tema isikuandmete väljaselgitamisega. Seejärel esitatakse tunnistajale küsimusi kohtuasja kohta. Pooled võivad tunnistaja küsitlemisel osaleda ja esitada kohtu nõusolekul tunnistajale küsimusi. Kohtunik võib mitteasjakohased küsimused tagasi lükata. Põhimõtteliselt peab tunnistajat küsitama vahetult asja menetleva kohtu ees, kuid teatavate asjaolude korral on tunnistajat võimalik küsitada vastastikuse õigusabi kanalite kaudu (tsiviilkohtumenetluse seadustiku paragrahv 328).

Ekspert on n-õ kohtu abistaja. Kui tunnistaja annab ütlusi asjaolude kohta, siis ekspert jagab kohtuga teadmisi, mida kohtunikul ei ole. Ekspert tuleb tõendeid koguda põhimõtteliselt asja menetleva kohtu ees. Eksperti võib ütlusi andma kutsuda ka kohtunik omal algatusel ja ilma mis tahes piiranguteta. Ekspert peab esitama oma järeldused ja aruande. Suulisel istungil tuleb esitada suuline aruanne. Ekspert peab suulisel istungil selgitama kirjalikku aruannet, kui pooled seda soovivad. Järeldused ja aruanne peavad olema põhjendatud. Eraviisilisi aruandeid ei käsitata aruannetena tsiviilkohtumenetluse seadustiku tähenduses ja neil on eradokumendi staatus.

Austria õigusaktide kohaselt ei ole võimalik toimetada menetlust ainult kirjalikult. Kuid kuna tõendamisviisid ei ole mingil moel piiritletud, on olemas võimalus, et tunnistajad annavad oma ütlused kirjalikult. Tunnistajate kirjalikke ütlusi käsitatakse siis dokumentaalsete tõenditena ja kohus peab neid sõltumatult hindama. Kui kohus peab seda vajalikuks, peab tunnistaja ilmuma kohtusse, välja arvatud juhul, kui mõlemad pooled on selle tunnistaja küsitamise vastu.

2.6 Kas mõni tõendamisviis on teistest suurema tõendusjõuga?

Tõendite vaba hindamise põhimõte on sätestatud tsiviilkohtumenetluse seadustikus (paragrahv 272). Tõendite hindamine kujutab endast kohtuniku kogutud tõendite uurimist. Hindamisel ei ole kohtunik seotud mingite tõendeid käsitlevate õigusnormidega, kuid ta peab oma siseveendumuste kohaselt otsustama, kas tõendid on tõesed või mitte. Tõendamisviisid ei ole seotud mingisse hierarhilisse järjestusse. Kirjalikke tõendeid käsitatakse dokumentaalsete tõenditena, välja arvatud juhul, kui tegemist on eksperdiaruandega. Austrias välja antud avalikud dokumendid on eelduste kohaselt autentset, s.t eeldatakse, et need on tõepoolest välja andnud neile märgitud väljaandja. Tõendina kasutamise eesmärgil lähtutakse samuti täielikult eeldusest, et nende sisu on õige. Eradokumendid – tingimusel, et need dokumendid on allkirjastatud – on samuti täielikult aktsepteeritavad kui tõendid selle kohta, et neis sisalduvad väited esitas dokumendi allkirjastanud isik. Nende õigsust hinnatakse alati lähtuvalt tõendite vaba hindamise põhimõttest.

2.7 Kas teatavate asjaolude tõendamiseks on kohustuslikud kindlad tõendamisviisid?

Austria tsiviilkohtumenetluse seadustikuga ei ole ette nähtud, et teatavate kohtuasjade korral tuleb kaaluda teatavat liiki tõendeid. Hagi summa ei mõjuta mingil moel tõendamisviisi valikut.

2.8 Kas seadus kohustab tunnistajaid ütlusi andma?

Tunnistajad on kohustatud kohtusse ilmuma, ütlusi andma ja vastava nõudmise korral vande andma. Juhul kui nõuetekohaselt kohtusse kutsutud tunnistaja ei ilmu istungile mõjuva põhjusega, peab kohus esiteks määrama talle haldustrahvi. Kui tunnistaja ei ilmu kohtusse ka teisel korral, peab kohus andma korralduse tunnistaja sunniviisiliselt kohtusse toomiseks. Kui tunnistaja keeldub ütlusi andmast ilma seda põhjendamata või kui ta esitab alusetuid põhjendusi, võib teda sundida ütlusi andma. Kui tunnistaja annab kohtus valeütlusi, algatatakse tema suhtes kriminaalmenetlus.

2.9 Millistel juhtudel võivad nad keelduda ütluste andmisest?

Kui tunnistajal on alust keelduda ütluste andmisest (kriminaalkohtumenetluse seadustiku paragrahv 321), on tunnistajal õigus keelduda ühele küsimusele või üksikutele küsimustele vastamisest. Puudub õigus keelduda täielikult ütluste andmisest. Keeldumine on põhjendatud juhul, kui tunnistaja või temaga lähedalt seotud isiku jaoks võib ütluste andmisega kaasneda avalik skandaal või kriminaalsüüdistuse esitamise risk või otsene rahaline kahju. Samuti on keeldumine põhjendatud seoses riiklikult tunnustatud vaikimiskohustusega või juhul, kui on oht avaldada ameti- või ärisaladusi ja isiku valimisõiguse kasutamiseiga seotud teavet, mis on seadusega salastatud. Kohus peab tunnistajaid enne nende küsitamise algust nimetatud alustest teavitama. Tunnistajad, kes soovivad kasutada oma õigust mitte anda ütlusi, peavad esitama selle põhjused.

2.10 Kas isikut, kes keeldub tunnistamast, võib karistada või sundida ütlusi andma?

Kohus otsustab, kas tunnistaja keeldumine ütluste andmisest on õiguspärane. Kui tunnistaja keeldub ütlusi andmast ilma seda põhjendamata või kui ta esitab põhjendused, mis kohtu arvates on alusetud, võib teda sundida ütlusi andma (täiteseadustiku (*Exekutionsordnung*) paragrahv 354). Tunnistajaid võib sundida ütlusi andma rahatrahvi määramisega ja piiratud ulatuses ka vangistamisega ning sellised tunnistajad vastutavad ka poolte ees mis tahes kahju eest, mille nad põhjustasid põhjendamatu keeldumisega ütluste andmisest.

2.11 Kas on isikuid, keda ei saa tunnistajana üle kuulata?

Tõendeid ei saa koguda isikutelt, kes ei olnud või ei ole suutelised andma ütlusi tõendatavate asjaolude kohta või kes ei suuda edasi anda seda, mille tunnistajaks nad olid. Sellistel isikutel on n-õ absoluutne füüsilise suutmatus tunnistajana ütlusi anda (tsiviilkohtumenetluse seadustiku paragrahvi 320 lõige 1). Alaealiste või vaimuhaiguse käes kannatavate inimeste puhul peab kohus üksikjuhtumipõhiselt otsustama, kas nad on suutelised ütlusi andma. Kolmel juhul eksisteerib nõ suhteline suutmatus tunnistada: nimelt vaimulike puhul seoses teabega, mis on neile usaldatud pihtimise ajal või mis on muul viisil hõlmatud nende elukutsest tuleneva konfidentsiaalsuskohustusega, riigiametnike puhul seoses nende ametikohast tuleneva konfidentsiaalse teabega, välja arvatud juhul, kui on tehtud erand, ning vahendajate puhul seoses teabega, mis on neile usaldatud või mis on neile muul viisil teatavaks saanud vahenduse käigus.

2.12 Milline on kohtuniku ja poolte roll tunnistaja ülekuulamisel? Millistel tingimustel võib tunnistaja üle kuulata videokonverentsi vahendusel või muude tehniliste vahendite abil?

Kohus peab esitama tunnistajatele asjakohaseid küsimusi faktide kohta, mida tunnistajate ütlused peaksid tõendama, ning selle kohta, millistel asjaoludel see teave neile teatavaks sai. Pooled võivad osaleda tunnistajate küsitlemisel ja võivad kohtu nõusolekul esitada tunnistajatele küsimusi nende ütluste selgitamiseks või täiendamiseks. Kohtunik võib asjakohatud küsimused tagasi lükata. Tunnistajate ütluste sisu tuleb protokollida kas olulises osas või vajaduse korral sõna-sõnalt. Video- ja helisalvestuse kandjad ja neil hoitavad andmed on üldiselt kohtuliku vaatluse esemed. Vaatluse käigus saadakse

tõendid seeläbi, et kohus hindab asjade omadusi või seisukorda otsese sensoorse analüüsi abil. Lähtuvalt põhimõttest, et tõendite kogumine peab olema vahetu, on sellised tõendid siiski vastuvõetavad ainult juhul, kui otsesed tõendid (nt tunnistaja ütlused) ei ole kättesaadavad. Tunnistajate küsitlemine videotehnoloogia abil on põhimõtteliselt võimalik ja seda tuleks kasutada otsese küsitluse asemel siis, kui täidetakse vastastikuse õigusabi taotlusi lähtuvalt vajadusest tagada menetluse ökonoomsus. Alates 2011. aastast on kõik kohtud varustatud videokonverentsi seadmetega.

3 Tõendite hindamine

3.1 Kas asjaolu, et pool on saanud tõendid ebaseaduslikul teel, seab kohtule otsuse tegemisel piiranguid?

Kui pool rikub tõendite saamiseks lepingulisi kohustusi, eraõiguse sätteid või üldtunnustatud moraalinorme, võib kohus sel viisil saadud tõendeid lubada ja kaaluda, kuid asjaomane pool peab siiski maksma hüvitist. Kui tõendite saamiseks rikub pool kriminaalõiguse sätteid, millega kaitstakse põhiseaduses sätestatud põhiõigusi ja -vabadusi (kui tõendid on saadud näiteks füüsiliste vigastuste tekitamise või inimröövi tulemusel või tunnistaja sundimisega ütlusi andma), on selliselt saadud tõendid vastuvõetamatud ja kohus ei tohi neid arvesse võtta. Kui kahtlustatakse, et toime on pandud kuritegu, võib kohus peatada tsiviilkohtumenetluse kriminaalmenetluse raames lõpliku otsuse tegemiseni. Kui tõendite saamiseks toime pandud kuriteoga ei rikuta põhiseaduses sätestatud põhiõigusi ja -vabadusi, võetakse asjaomane pool küll kriminaalvastutusele, kuid tõendid ei ole vastuvõetamatud. Vastuvõetamatud on ainult sellised õigusvastaselt saadud tõendid, millega on negatiivselt mõjutatud kohtu kohustust selgitada välja tõde ja millega on seega rikutud tagatist, et kohus langetab tõest lähtuva ja õige otsuse.

3.2 Kas minu kui poole antud seletusi võetakse tõendina arvesse?

Tõendite saamiseks võib küsitleda ka pooli. Nagu tunnistajatel, on ka pooltel kohustus ilmuda kohtusse ning anda ütlusi ja vanne. Pooli ei saa siiski sundida kohtusse ilmuma või kohtus ütlusi andma. Põhjendamatu istungile ilmumata jätmist või kohtus ütluste andmisest keeldumist peab kohus hindama kõiki asjaolusid arvesse võttes. Ainult isaduse tuvastamise või abielu lahutamise menetlustes on võimalik kasutada sündi poolte kohtusse ilmumise tagamiseks. Kui pool ei räägi tõtt, siis (erinevalt tunnistajast) ei ole pool pannud toime kuritegu, välja arvatud juhul, kui valeütlused on antud vande all. Poolte küsitlemise võivad kohtunikud ette näha omal algatusel.

Viimati uuendatud: 02/06/2018

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õigusosalase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õigusosalase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.

Liikmesriikide sisu haldamise eest vastutavad liikmesriigid uuendavad parajasti selle veebisaidi sisu, et võtta arvesse Ühendkuningriigi lahkumist Euroopa Liidust. Kui leiate siit teavet, milles Ühendkuningriigi lahkumine veel ei kajastu, ei ole see taotluslik ja muudetakse peagi.